

ΠΟΙΚΙΛΙΑ.

ΣΚΗΝΑΙ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.

Ὁ θάνατος τοῦ Δάντωνος.

ΠΡΟΣΩΠΑ.

Γεώργιος Δάντων, Κάμιλλος Δεμουλῖνος, Μαξιμιλιανὸς Ῥοβεσπιέρης.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

Ὁ Δάντων καὶ ὁ Δεμουλῖνος.

Δάντων. Φίλε, ἔφθασεν ἡ ὥρα· ἡ λαιμητόμος περιμένει τὸν Δάντωννα καὶ τὸν Δεμουλῖνον.

Δεμουλῖνος. Ἄς ὑπάγωμεν ν' ἀναπαυθῶμεν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ θανάτου· ἀποθνήσκομεν νέοι. . . .

Δάντων. Ἄλλ' ἐζήσαμεν πολὺ· ἐκάμαμεν τὴν γαλλικὴν ἐπάγαστασιν.—Κάμιλλε, ἄς ἀσπασθῶμεν τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν· μετ' ὀλίγον αἱ κεφαλαὶ ἡμῶν θέλουν συνασπασθῇ εἰς τὸν κάλαθον τῆς λαιμητόμου· (ἀσπάζονται) ἀλλὰ πῶς γίνεται; ἤσθάνθην ὑγρὰς τὰς παρειάς σου!—Κάμιλλε, φίλτατε Κάμιλλε! ἐνθυμοῦ, ὅτι ἀποθνήσκομεν διὰ τὴν ἐλευθερίαν· ὑπὲρ αὐτῆς, εἰς τὰς κρίσεις τῆς πατρίδος περιστάσεις, ἐδώσαμεν εἰς ἄλλους ἀδακρυτὶ τὸν θάνατον· ὑπὲρ αὐτῆς πρέπει τώρα ἀδακρυτὶ νὰ τὸν δεχθῶμεν.

Δεμουλῖνος. Δάντων! δὲν εἶναι δάκρυα δειλίας· — σὺ μόνος εἶδες τὰ ἐνδότερα τῆς ψυχῆς μου· σὺ μόνος γνωρίζεις ἂν ποτὲ αὕτη ἐφοβήθη.—Ἐνῶ ὅλη ἡ Γαλλία εἰσιώπη τρέμουσα ἐνώ-

πιον τοῦ Ρόδεσπιέρου, ἐγὼ μόνος ἐτόλμησα νὰ στηλιτεύσω μετὸν κήλαμον, τοῦ τρόμου τὴν διοίκησιν· ἀλλ' ὁ κάλαμος εἶναι ὁπλον πολὺ εὐθραυστον κατὰ τῆς λαίμητόμου, καὶ τὸ αἷμά μου πρέπει τώρα νὰ χυθῇ, διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν μελάνην μου. Μὴ δισταζὼν δὲ νὰ θυσιάσω τὴν ζωὴν μου ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος αἰσθάνομαι συγχρόνως καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς· αἰσθάνομαι πόσον ὠραίος εἶναι ὁ κόσμος οὗτος τὸν ὁποῖον ἐγκαταταλείπω, καὶ τὰ δάκρυά μου ταῦτα εἶναι ὁ τελευταῖος πρὸς τὴν ὠραίαν αὐτὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ ἀποχαιρετισμός μου.— Δὲν ἐδόθη εἰς ὅλους, ὦ Δάντων, νὰ βλέπουν τόσον ἐκ τοῦ πλησίον, ὡς σὺ, τὰς θείας ιδέας, ὥστε νὰ θεωρῶσιν ὡς μηδὲν καὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων, καὶ τῶν ἄλλων τὴν ὑπαρξιν. Σὺ ἀδακρυτὶ ἐδοθες καὶ ἀδακρυτὶ δέχσαι τὼν θάνατον· ἐγὼ ἐξ ἐναντίας ἐδάκρυσα ἐπὶ τῶν θυμάτων τῆς ἐπαναστάσεώς μας, ἐδάκρυσα ἐπὶ τῆς σιδηρᾶς ἀνάγκης, ἥτις μᾶς ἐβίαζε νὰ στερεώσωμεν μετὸ αἷμα ὀλίγων τινῶν τὴν εὐδαιμονίαν τριάκοντα ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων. Μὴ θεωρεῖ λοιπὸν ὡς δειλίαν, ἂν συνεπὴς πρὸς ἑμαυτὸν, ἐδοσα ἐν τελευταῖον δάκρυ εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τοὺς φίλους, εἰς τὴν σύζυγον, εἰς τὴν νεότητά μου! Τώρα ὅμως τετέλεσται· ὁ ὀφθαλμός μου ἐξηράνθη· δὲν ἔχω πλέον τί κοινὸν μετὸν κόσμον· ἀπεκδύθην τὴν ἐσθῆτα τῆς ἀνθρωπότητος· ἰδοὺ τὴν χεῖρά μου· σύρε με μαζὶ σου.

Δάντων. Ἐλα, ἔλα μαζὶ μου· τώρα ὅτε τὰ δάκρυα δὲν σ' ἐμποδίζουν νὰ βλέπῃς τὰς θείας ἀληθείας ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἀποθήσκεις, μετάβηθι ἀπὸ τὸν ἐφήμερον κόσμον εἰς τὸν κόσμον τῶν αἰωνίων ιδεῶν. Καὶ ἰδοὺ· ὁ βίος μου, ὅστις εἰς τὸν κόσμον ἐκείνον τὸν ἐφήμερον μετράται μετ' γεγονότα, εἶναι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἡ πορεία μιᾶς ιδέας. Ἡ ιδέα μου ἀρχίζει ἐκεῖ ὅπου τοῦ Μιραβῶ ἡ ιδέα τελειώνει. Ὁ Μιραβῶς γράφει εἰς τὸ μέτωπον τοῦ λαοῦ μετὸν δάκτυλόν του ἐλευθερίᾳ, καὶ ὁ λαὸς ἐγείρεται ἀπὸ τὸν πολυχρόνιον λήθαργον καὶ ἀναγκᾷ τὰ δικαιώματά του. Ἀμα δὲ ὁ λαὸς ἐκάθησεν εἰς τὸν θρόνον, καὶ τοῦ Μιραβῶ ἡ ἀποστολὴ συμ-

πληροῦται· συναποθνήσκει εὖτος μὲ αὐτήν, ὡς ἂν ᾔτον αὐτὴ ἡ ζωοποιοῦσα αὐτὸν ψυχὴ. — Ἀλλὰ εἰ ἀσπονδοὶ τῆς ἐλευθερίας ἐχθροὶ κινοῦνται πανταχῇθεν· καὶ οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν ἐτοιμάζονται ν' ἀνάψουν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τὴν δάδα, οἱ δὲ ἐδηγοῦν τὰ στρατεύματα τοῦ Φριδερίκου εἰς τὸν δρόμον τῶν Παρισίων. — Τότε ἡ ἐλευθερία κινδυνεύουσα φωνάζει τὸν Δάντων, καὶ ὁ Δάντων φωνάζει τὸν Τρόμον πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς. Τοῦ τρόμου ἡ σπάθη μηδενίζει ἐν ἀκαρπεί τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος. Ὁ τρόμος συλλέγει χρήματα καὶ στρατεύματα· ἡ λαιμητόμος γεννᾷ στρατιγούς καὶ νίκας ἀθανάτους. Τοῦ Καπέτου ἡ κεφαλὴ ἐκσφενδονισθεῖσα ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁμηγύρεως τῶν βασιλέων τῆς Εὐρώπης, συνωμοτούντων κατὰ τῆς γαλλικῆς ἐλευθερίας, διαλύει τὰ σχέδια αὐτῶν καὶ ματαιώνει τὰς ἐλπίδας· ἀντὶ νὰ φροντίζωσι πλέον νὰ δώσουν νέας εἰς τὴν Γαλλίαν ἀλύσεις, ἀποχωρίζονται τετρασφηνενοὶ καὶ κρατοῦντες μὲ ὀρεχότερας τὰς χεῖρας τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν κλονιζόμενον διάδημα. — Τώρα ἔρως ἡ Γαλλία διεσάθη ἀπὸ τὸν ἐσχατὸν κίνδυνον· τῆς ἐλευθερίας τὸ δένδρον ἐξήπλωσε παντοῦ τὰς ρίζας· τὰ στρατεύματά τῆς στρατοπεδεύουν εἰς τοῦ ἐχθροῦ τὴν γῆν. Ἡ ἀνάγκη τοῦ τρόμου παρήλθε· πρέπει ἐπομένως ὁ Δάντων ν' ἀναβῇ ἐπὶ τῆς λαιμητόμου διὰ νὰ κερρίῃ τὸ τέλος τῶν κινδύνων τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας, διὰ ν' ἀναγγεῖλῃ τὴν ἑναρξιν τῆς λαμπρᾶς ἐποχῆς τῆς ὁποίας τὸν αὐλακα ἤνοιξεν ὁ σίδηρος τῆς λαιμητόμου. — Κάμιλλε, ἅς ἱπάζωμεν λοιπὸν θαρράλέως νὰ συμπληρώσωμεν τὴν ἀποστολὴν μας· ἅς ὑπάγωμεν νὰ εἰπώμεν ἀποθνήσκοντες, εἰς τὸν τρόμον καὶ εἰς τὸν θάνατον· μὴ περαιτέρω!

Δεμουλῖνος. Ναί, ναί, Δάντων· ἐνῷ θὰ ὑποβάλω τὴν κεφαλὴν μου εἰς τὸν πέλεκυν, ἡ τελευταία μου πρὸς τὸν ὕψιστον εὐχὴ θέλει εἶσθαι νὰ γένῃ ἡ κεφαλὴ μου τὸ τελευταῖον τῆς ἐπαναστάσεως θύμα.

Δάντων. Ἀ! Κάμιλλε! ὁ ἵππος ἐφ' οὗ ὁ καταδιωκόμενος Ἄραφ' διέβη ὡς ἀστραπὴ τὴν ἔρημον, ὅταν, παρελθόντος τοῦ κιν

δένου, ἀνυχτιζέται ὑπὸ τοῦ ἵππεως, δὲν δύναται διὰ μιᾶς νὰ νικήσῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ, ἀλλὰ πρέπει νὰ κάμῃ ἐν βῆμα ἀκόμῃ περικιτέρῳ ἑωστῷ νὰ σταθῇ οὕτω καὶ ὁ ἵππος τοῦ τρόμου, ἐρ' οὐ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ κινδύνου ἀνέστημεν, δὲν δύναται διὰ μιᾶς νὰ σταθῇ εἰς τὴν φωνὴν μας· ἢ εἰς τὴν λαίμητόμον ἐπιβληθεῖσα ὁρμὴ θέλει κρημνίσαι ἀκόμῃ μίαν κεφαλήν. Ναὶ, ναὶ, Ῥοδεσπιέρη! ἡ θεία δίκη σὲ σπρώχνει ὀπίσω μας· ναὶ, ναὶ, ἡ κεφαλή σου θέλει ἀλ' λύνει πρώτη τὸν πέλεκυν, θέλει κλείσει ὀριστικῶς τὸν αἵματηρὸν τῆς ἐπικυρτώσεως κύκλον. . . . Ῥοδεσπιέρη, σὲ περιμένω!

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Ὁ Ῥοδεσπιέρης καὶ οἱ αὐτοί.

Ῥοδεσπιέρης. Ἐδῶ εἶμαι!

Δεμουλῖνος. Ὁ Ῥοδεσπιέρης! ἐδῶ! . . . (Μακρὰ σιωπή.)

Δάντων. Ῥοδεσπιέρη, σὲ ἤξευρα ἱκανὸν νὰ μᾶς στείλῃς εἰς τὸν θάνατον· δὲν σὲ ἤξευρα ὅμως καὶ ἱκανὸν νὰ ἔλθῃς νὰ τυχῇς τῶν τελευταίων μας στιγμῶν τὴν ἡσυχίαν. Μήπως ἡ ἑλξίς τῆς φυλακῆς ταύτης τῶν εἰς θάνατον καταδικασθέντων ἐνεργεῖ ἀπὸ τώρα ἐπὶ σέ; ἡ ὥρα σου προσεγγίζει, ἀλλ' ἀκόμῃ δὲν ἔρριξεν ἐπὶ τοῦ πηρόντος, ἐγὼ εἶμαι κύριος ἐνταῦθα· τί θέλεις;

Ῥοδεσπιέρης. Θέλω, εἰς τὰς τελευταίας ταύτας στιγμὰς, καθ' ἃς τ' ἀνθρώπων πᾶσι σιωποῦν ἐνώπιον τοῦ προσεγγίζοντος θανάτου, καθ' ἃς ἡ ζωὴ πρὶν βιθισθῇ εἰς τὸ ἄπειρον ρίπτει ἐν διαπεραστικώτερον βλέμμα ἐπὶ τοῦ παρελθόντος, θέλω ν' ἀκούσετε, καὶ νὰ ἐννοήτετε τὴν Ῥοδεσπιέρην.

Δάντων. Ῥοδεσπιέρη! μήπως ἡ ἐπὶ τῇ δημοσίᾳ σωτηρίᾳ ἐπιτροπὴ σχολάζει σήμερον; μήπως ἡ Βουλὴ δὲν συνεδριάζει; μήπως ἡ πητρὶς δὲν ἔχει πλέον κινδύνους, καὶ οἱ διοικηταὶ αὐτῆς δὲν εὐρίσκουν πλέον ἄλλην ἀσχολίαν παρὰ νὰ ἔλθουν νὰ κατακυλώσουν τὸν καιρὸν τῶν εἰς συνομιλίᾳς μετὰ τοὺς καταδίκους; Πρότεγε, Ῥοδεσπιέρη! Τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν θὰ παύσεις νὰ ἦσαι ἀνγκυλιῶς, θὰ παύσει καὶ ἡ ζωὴ σου!

Ροβεςπιέρης. Ὑπερήρκανε Δάντων! σ' εὐρίσκω ὅποιον σ' ἐπρόσ-
δοκῶν. Ἡ θέα τοῦ θανάτου ἀνύψωσεν ἐτι μᾶλλον τὴν ψυχὴν σου·
ἀλλ' ὅσω μεγαλύτερον σ' εὐρίσκω, τόσον αὐξάνει εἰς ἐμὲ ἡ ἐλπίς νὰ
ἐπιτύχω τὸν σκοπὸν μου. . . . Ἡ ψυχὴ σου, ὦ Δάντων, συντρίβει
τὸν σίδηρον τῆς λαϊμητόμου· ἀλλ' ὑπάρχει τι σκληρότερον τοῦ σι-
δήρου, ὑπάρχει ὁ λόγος, ὁ λόγος, ὅστις δημιουργεῖ καὶ μηδενίζει
τοὺς μεγάλους ἄνδρας, τὰ ἔθνη, τοὺς κόσμους. . . . Δάντων,
Δεμουλῖνε, παλαιοὶ μου φίλοι, παλαιοὶ μου συναγωνισταί, τῶν
ὁποίων αἱ ἐπερχόμεναι γενεαὶ θέλουν προφέρει τὰ ὀνόματα ἀδια-
χώριστα ἀπὸ τὸ ἰδικόν μου, ἤλθον νὰ σᾶς πείσω, ὅτι ὁ δῆμιός σας
δὲν εἶναι ὁ Ροβεςπιέρης, ὅτι σᾶς θανατώνει. . . . ἡ λογικὴ.

Δάντων. Τί σὲ φαίνεται, Κάμιλλε; ὁ ἄνθρωπος ἤλθε νὰ μᾶς
ἀπαγγεῖλῃ λογίδριον τὸ ὅποιον μέλλει αὔριον νὰ ἐκφωνήσῃ εἰς τὴν
Βουλὴν, διὰ ν' ἀκούσῃ τὴν περὶ αὐτοῦ κρίσιν μας.—(πρὸς τὸν Ροβε-
σπιέρην) Ἄν πρὸς μὲ ἀποτείνεσαι, ἀδελφέ, ἐξέλεξες κριτὴν ὃχι
πολύ πρόσφορον· ἐγὼ ἀπεκοιμώμεν πάντοτε εἰς τοὺς ἀπεράντους
τῶν ρητόρων λόγους· δὲν ἠμπόρεσα ποτὲ νὰ αἰσθανθῶ τὰ θέληγητρα
τῆς εὐγλωττίας των.

Ροβεςπιέρης. Πόσον λυποῦμαι διὰ σέ, ὦ Δάντων! πόσον εἶναι
ἀνοίκιστοι οἱ σαρχασμοὶ σου κατὰ τὴν ἐπίστημον ταύτην ὥραν! Ἀπὸ
τῆν ἀταραξίαν μὲ τὴν ὁποίαν σᾶς ὀμιλῶ, ἠμποροῦσε νὰ εἰκάσῃ τις
ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ μέλλων ἐντὸς ὀλίγου ν' ἀποθάνω. — Δάντων, θὰ
μὲ ἀκούσεις;

Δάντων. Καὶ πρὸς τί νὰ σὲ ἀκούσω; δὲν βλέπω διόλου τὴν ἀ-
νάγκην τῆς δικλειτικῆς ταύτης πάλης· τὸ κόμμα σου ἐνίκησε
τὸ ἰδικόν μου· ὁ θάνατός μου εἶναι συνέπεια τῆς ἡττῆς μας· ἰδοὺ
τὸ πᾶν.—Ἵπάρχει δὲ νόμος ἀπαγορευτῶν τὴν δι' ἄλλων μέσων
ἐπίτασιν τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου.

Ροβεςπιέρης. Ναί, ἐνώπιον τοῦ κόσμου, ὅστις δὲν ἐξετάζει εἰμὴ
τὰ ἐξωτερικὰ γεγονότα, ἡ μεταξὺ μας πάλη ἀπεφασίσθη ἀνεκκλη-
τως· μετὰ τὴν ἡττάν σου ἡ ἱστορία θέλει καταχωρίσει εἰς τὰ χρονικά
τῆς τὸν θανατόν σου, καὶ εἰς τοῦτο θέλουν ἐπαρκεσθῇ οἱ ἀπόγονοί

της. Ἀλλὰ διὰ μέ καὶ διὰ σέ τοῦτο δὲν ἐξαρκεῖ· μέ ὅλην τὴν ἡττάν σου, μέ ὅλην τὴν νίκην μου, ἡ πάλη μας μένει πάντοτε ἡ αὐτῇ, ἐνόσω δὲν συγκρουσθῶν ὅχι αἱ λόγχαι μας, ἀλλὰ αἱ ψυχαὶ μας αὐταί· ἐνόσω δὲν ἐννοήσωμεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον· ἐνόσω δὲν σ' ἀποδείξω, ὅτι ἡ τύχη εἶχε δίκαιον δίδουσα εἰς ἐμέ τὴν νίκην.

Δάντων. Δὲν ἀμφιβάλλω ποσῶς περὶ τῆς ἰσχύος τῶν λόγων σου· τὰ ἐπιχειρήματά σου πρέπει ἀναγκαιῶς νὰ ᾔναι κοπτερὰ, φέροντα κητόπιν, ὡς συμπέρασμα τῶν συμπερασμάτων, τὸν πέλεκον τῆς λαμπητόμου.

Ροβеспιέρης. Δάντων, Δεμουλῖνε, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης εἶσθε ἐλεύθεροι· ἂν οἱ λόγοι μου δὲν σᾶς πείσουν, τῆς φυλακῆς αἱ θύραι θέλουν ἀνοιχθῇ δι' ὑμᾶς· δύναιμι ἀκόμη νὰ διορθώσω τὴν ἱστορίαν.

Δάντων. Τί λέγεις, Ροβеспιέρη; πρὸς τί παίζεις μέ ἡμᾶς; ὁ λόγος σου ἦτον ἕως τῶρα ἱερός

Ροβеспιέρης. Καὶ θέλει εἶναι πάντοτε τοιοῦτος· τὴν ἀρετὴν ταύτην τοῦλάχιστον μ' ἀποδίδουν καὶ οἱ ἐχθροί μου.

Δάντων. Καὶ τοσάυτην νομίζεις τῶν λόγων σου τὴν ἰσχύν, ὥστε νὰ ὑπερνικήσωσι τὴν ἀγάπην τῆς ζωῆς; Δὲν ἔτυχ ἀκόμη ῥήτορα ἔχοντα τοσάυτην πίστιν εἰς τὴν εὐγλωττίαν του.

Ροβеспιέρης. Εἶπε καλῆτερα ὅτι δὲν ἔτυχ ἀκόμη ἄνθρωπον ἔχοντα τοσάυτην πεποίθησιν εἰς τὴν ἰσχύν τῆς ἀληθείας· ἂν ὅμως ἡ πεποίθησίς μου τιμᾷ ἐμέ, τιμᾷ καὶ ὑμᾶς· τοιαύτην πρότασιν ἠδύνατο νὰ κάμῃ ὁ Ροβеспιέρης μόνον εἰς τὸν Δάντων καὶ εἰς τὸν Δεμουλῖνον. — Φίλοι, ἀπὸ τῶρα ἄρχεται ὁ θρίχμβός μου· ὁμολογήσατε, ὅτι ἐγὼ σᾶς ἐννόησα καλῆτερα παρ' ὅτι ὑμεῖς μέ ἐννοήσατε· ἐγὼ σᾶς ἤξευρά· ἄξιους νὰ δεχθῆτε τὴν πρότασίν μου, ἐνῶ ὑμεῖς δὲν μέ ὑπεθέσατε ἄξιον νὰ σᾶς τὴν κάμω. — Θεέ, δός μου δύναμιν νὰ σχίσω ἐντελῶς τὸ ἐπάρχτον παρκαπέτασμα, τὸ χωρίζον καρδίαν ἀπὸ καρδίαν, τὴν καρδίαν τοῦ Ροβеспιέρου ἀπὸ τὴν τοῦ Δάντων καὶ τοῦ Δεμουλῖνου.

Δάντων. Ὁμίλησε, ὁμίλησε, Ροβеспιέρη! σπεῦσε νὰ λύσῃς τὴν

ἀπορίαν μου· ἡ ψυχὴ μου ποθεῖ νὰ σ' εὕρῃ ἄξιον τέκνον τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ παλαίει ἀκόμη μὲ τὰς ἀρχαίας κατὰ σοῦ προλήψεις· εἰπὲ, εἰπέ· εἶσαι Καῖσαρ ἢ Βροῦτος; αἱ κεφαλαί μας δὲν θὰ σὲ χορηγίσουν ὡς βαθυαῖδες διὰ τὴν ἀναβῆς εἰς τὸν θρόνον; τὸ ἔργον ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐχύσαμεν τόσον αἷμα δὲν θ' ἀποβῇ μάταιον; ὦ! σὲ παρακαλῶ! καθυσύχασε τὴν συνείδησίν μου! ὑπόσχου νὰ διατηρήσῃς τὴν ἐλευθερίαν ὅποιαν σὲ τὴν παραδίδομεν!

Ροδεσπιέρης. Ἡ καλητέρα ὑπόσχεσις, ἡ καλητέρα περὶ τούτου βεβαίωσις, εἶναι νὰ σᾶς δείξω, ὦ φίλοι, γυμνὴν τὴν καρδίαν τοῦ Ροδεσπιέρου· ἐννοήσατέ με, παρακαλῶ! ἀποδόστέ μοι σεῖς τούλιχιστον δικαιοσύνην! Περιφρονῶ τοὺς κατηγοροὺς μου καὶ τοὺς ἐχθρούς μου· γελῶ ὅταν ἀκούω τοὺς ἀνθρώπους καλοῦντάς με τὸ τέρας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ἐν τῷ μέσῳ ὅμως τῆς γενικῆς καταφοράς καὶ ἀποστροφῆς ἐπιθυμῶ φυγὴν ἐννοοῦσάν με ὡς ὁ εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἀφρικῆς ἀποπλανηθεὶς διαβόητος διψῶ σκιάν καὶ ὕδωρ· ἐπιθυμῶ ἄνθρωπον ἐγγυώμενον ὅτι αἱ ἐπερχόμεναι γενεαὶ θέλουν μ' ἐκτιμῆσαι δικαιοτέρα παρὰ τοὺς συγχρόνους μου.

Ποίᾳ εἶναι ἡ νέα ιδέα ἣτις σκιρτᾷ εἰς τὸν κόλπον τοῦ αἰωνός μας; εἶναι ἡ ιδέα τῆς προόδου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ Γαλιλαῖος εἶπεν· ἡ γῆ κινεῖται· ἡμεῖς δὲ εἵπαμεν· ἡ ἀνθρωπότης κινεῖται, καὶ πᾶσα κίνησις αὐτῆς εἶναι πρόοδος. Ἡ ἀνθρωπότης, ἕτερος Κολόμβος, ἐπιβόητος μεμονωμένος ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλάσεως, πλέει, πλέει πρὸς τ' ἄγνωστα τοῦ ἀπεῖρου παράλια, καὶ ἀκόμη δὲν ἠκούσθη ἀπὸ τὴν πρῶραν ἢ φωνή· ξηρὰ, ξηρὰ!

Ἀπὸ αἰῶνα εἰς αἰῶνα ὁ ἕτερος Κολόμβος ὑψώνει ἐν νέον ἱστίον εἰς τὸ κατάρτιον τοῦ πλοίου, καὶ τὸ πλοῖον σχίζει μὲ νέαν δύναμιν τὸ κύμα· ποτὲ μὲν τὸ ἱστίον τοῦτο ἦτον ἡ θρησκεία, ποτὲ δὲ ἡ μοναρχία· τώρα εἶναι ἡ πρόοδος.

Ἀλλ' ἡ πρόοδος τί εἶναι; Τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπέδυνεν ὁ Ροδεσπιέρης εἰς ἐκντὸν καὶ ἀπεκρίθη· ἡ πρόοδος εἶναι . . . ὁ θάνατος! . . . - εὐρηκα! εὐρηκα!

Ἀφαιρέσατε ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα τὸν θάνατον, καὶ ἡ πρόοδος

ἐξελείφεται, καὶ ἡ ἀνθρωπότης σταματᾷ, ἀποθνήσκει· ὁ θάνατος εἶναι ἡ ζωὴ τῆς.

Διὰ τοῦ θανάτου αἱ γενεαὶ ἐκτυλίσσονται ἐκ τῶν γενεῶν, αἱ ἰδέαι ἐκτυλίσσονται ἐκ τῶν ιδεῶν. Ὁ θάνατος εἶναι ὁ μέγας λογικὸς τῆς ἀνθρωπότητος, μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν Πλάτωνα· δι' αὐτοῦ ἡ ἀνθρωπότης κατέστη ἀπέραντός τις σωρίτης ὅστις ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς πλάσεως, καὶ θέλει ἐξελουθεῖ μέχρι τῆς τελευταίας· ἀλλὰ καὶ τότε ἀκόμη ἡ καταστροφή, ὁ θάνατος τῆς παρούσης πλάσεως, θέλει εἶσθαι πρόοδος· θέλει εἶσθαι ἡ ἀρχὴ τελειότερας πλάσεως.

Ὁ θάνατος εἶναι εἰς τὸν ὕλικόν κόσμον ὅ,τι ὁ λόγος εἶναι εἰς τὸν ἡθικόν· πῶς ἄλλως προβαίνει ὁ λόγος εἰμῇ θανατόνων τὴν ἀτελῇ καὶ ψευδῇ ἀρχὴν διὰ τῆς τελειότερας;

Ὁ θάνατος καὶ ὁ λόγος! ἀμφοτέρω ἀδυσώπητοι, ἀδέκαστοι, παντοδύναμοι, αἰώνιοι, θεῖοι!

Ὁ ἄνθρωπος ἅμα μὲ τὸ σενὸν βλέμμα του συλλάβῃ μίαν ιδεάν, νομίζει αὐτὴν ἐσχάτην τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς πρόοδον· ἀναπαύεται εἰς τὸ προσκεφάλαιον αὐτῆς καὶ λέγει εἰς τὰς γενεάς· μὴ περαιτέρω!

Ἐπέρχεται ὅμως τὸ κύμα τοῦ θανάτου καὶ ἀπάγον τὸν ἄνθρωπον μετὰ τῆς ιδέας του, ἀφίνει κενὸν τὸν τόπον εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν ιδεάν τέκνον τῆς ιδέας τοῦ πατρός του.

Ἄν ὁ θάνατος δὲν ὑπῆρχεν, ἔπρεπε νὰ ἐρρευρεθῇ!

Διὰ τοῦτο οἱ χριστιανοὶ οὔτινες εἶχον ἀμυδρὰν τῆς ἀληθείας προκίσθησιν, ἐνῶ ἐλάτρευον ἐν τῷ Χριστῷ τὸν λόγον, ἐλάτρευον ἐν τῷ σταυρῷ τὸ ὄργανον τοῦ θανάτου.

Ἵπῃρξεν ὅμως ἐποχὴ, καθ' ἣν ἡ πρόοδος ἐνίκηθη· καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἐτρόμαξε φερόμενος ὡς ἕτερος Ματθεῖας εἰς τὰς ἐρήμους τοῦ ἀπείρου ἐπὶ τοῦ ἵππου τοῦ θανάτου, καὶ ἐπέτυχε νὰ χαλινώσῃ τὴν ὁρμὴν του. Εἰς τὸν μέσον αἰῶνα, πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ὁ θάνατος ἐξηκολούθει μὲν θερίζων τὰς γενεάς, ἀλλ' αἱ παλαιαὶ ιδεαὶ ἐπολιθωμέναι ἀντιέχον εἰς τὸ δρῆπαν αὐτοῦ καὶ ἐπέβαλλον

ἐπιτάς διὰ τῆς παραδόσεως εἰς τὰς νέας γενεάς. Διὰ τῶν ἀριστῶν κρατικῶν θεσμῶν ὁ υἱὸς ἀνεδέχετο τὸ ὄνομα, τὰ κτήματα καὶ τὰς ιδέας τοῦ πατρὸς, καὶ μετέδιδεν ὅλα ταῦτα ἀναλλοίωτα εἰς τοὺς ἀπογόνους του. Αἱ ιδέαι ἦσαν ἀνεκποίητοι ὡς αἱ περιουσίαι· καὶ ὁ θάνατος κατήντησε περιττὸς ὡς μὴ ἀνανεῶνων πλέον τὴν κοινωνίαν.

Δεμουλῖνος. Καὶ ἡμεῖς ἤλθαμεν καὶ ἀπεδόσαμεν εἰς τὸν θάνατον τ' ἀπαράγραπτα αὐτοῦ δικαιώματα· εἰς μίαν νύκτα κατεστρέψαμεν τὸ ἔργον τῶν αἰώνων, εἰς μίαν νύκτα ἐκρημνίσαμεν τῆς ἀριστοκρατίας τὸ οἰκοδόμημα· ἡ δὲ ἀνθρωπότης διαῤῥήξασα οὕτω τὰ δεσμὰ τοῦ παρελθόντος δύναται ἤδη ἐλευθέρα νὰ πλεύσῃ πρὸς τὸν αἰώνιον αὐτῆς σκοπὸν.

Ροδεσπιέρης. Τοῦτο δὲ πράξαντες, πρέπει ὡς ὁ Ἡρακλῆς ν' ἀνεγείρωμεν δύο στήλας καὶ νὰ γράψωμεν ἐπ' αὐτῶν, μὴ περαιτέρω· πρέπει νὰ σταυρώσωμεν τὰς χεῖρας, νὰ ἐξαπλωθῶμεν εἰς τὰς ἑδρας ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐδιώξαμεν τοὺς ἀριστοκράτας, καὶ νὰ εἰπώμεν εἰς τὸ κύμα τῆς ἐπαναστάσεως, στήθι!— Ἀλλὰ τότε εἰς τί διακίρομεν ἀπὸ τοὺς προκατόχους μας; πρὸς τί ἐταράτταμεν τὴν οἰκουμένην; πρὸς τί ἡ νέα πλάσις, τὸ νέον βάπτισμα τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ αἵματος, ἂν τὴν παλαιὰν ἀπολιθωμένην ιδέαν θέλει διαδεχθῇ ἄλλη ιδέα ἐπίσης ἀπολιθωμένη; Κάμιλλε, Δάντων, δὲν ἀκούετε τὴν μυστήριώδη φωνὴν τὴν πανταχόθεν ἀντηχοῦσαν, τὴν αἰωνίως λέγουσαν ἐμπρός, ἐμπρός;

Μίαν ἡμέραν ἐπεριπατούσαμεν εἰς τὰς ὄχθας τῆς Σέννης ἐγὼ καὶ ὁ Κονδορσέτος . . .

Δεμουλῖνος. Ὁ Κονδορσέτος! ὁ Κονδορσέτος, τὸν ὁποῖον ἐστειλας πρὸ ὀλίγου εἰς τὸν θάνατον;

Ροδεσπιέρης. Ναί, αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὦ Κάμιλλε· ἐπιγαίναμεν μετ' ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς φαντασίας ἐγκάτε· λίπνυμεν τὸ ἔδαφος τοῦ παρόντος, καὶ ἐβυθίζαμεν τὸ βλέμμα εἰς τὴν ἀβυσσον τοῦ μέλλοντος. Ἡ νέα ἀνακάλυψις τοῦ Ἀγγλοῦ Βαί,

ἡ ἀνακαλύψις τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ, ἐπανήρχετο συχνὰ εἰς τὴν ὁμιλίαν τοῦ Κονδορσέτου· ἤτο δὲ αὐτὸν ἡ ἐναρξίς νέας τινὸς ἐποχῆς τῆς ἀνθρωπότητος. Βλέπεις, μ' ἔλεγε, τὸ πλοιάριον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μὲ τόσον κόπον ἀναβαίνει τοῦ ποταμοῦ τὸ ρεῦμα; θέλει ἔλθει ἡμέρα καθ' ἣν τὸ πλοιάριον τοῦτο θέλει ἔχει ἐντὸς αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν ζητεῖ τώρα ἐξωθεν ἀπὸ τὸ κύμα καὶ ἀπὸ τὸν ἀέρα· θέλει ἔλθει καιρὸς, καθ' ὃν μηχανή τις διὰ τοῦ ἀτμοῦ κινουμένη μεταδίδουσα τὴν κίνησιν εἰς δύο τροχοὺς, εἰς ἑκατέρωθεν τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου προσηρμοσμένους, θέλει μὲ κολοσσαιάν δύναμιν διασχίζει τὸ κύμα, θέλει ὑπερνικᾷ καὶ τὸ ρεῦμα τῆς Σένης καὶ τοὺς ἀνέμους τοῦ Ὠκεανοῦ. Τότε τ' ἀπώτατα παράλια ὡς ἀπὸ ἀμυιθαῶν ἔρωτα κυριευόμενα θέλουν πλησιάζει πρὸς ἄλληλα· τότε ὁ ἄνθρωπος ὡς ὁ Ποσειδῶν τοῦ Ὀμήρου μὲ τρία βήματα θέλει περιέλθῃ τὴν ἐπιράνειαν τῆς γῆς.

Ἄλλ', ὦ προφῆτα τῆς ἐπιστήμης, τὸν ἀπεκρίθην τότε, ἕως ποῦτε καὶ ἡ ἀνθρωπότης, τὸ πλοιάριον τοῦτο τὸ ἀναβαῖνον τὸ ρεῦμα τῶν αἰώνων, κατεδικάσθη νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς ὁρέξεις τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων τῆς τύχης; πότε θέλει ἀνακαλύψῃ ἡ ἀνθρωπότης ἐντὸς αὐτῆς δύναμιν μ' ἐκείνην τοῦ ἀτμοῦ ἀνάλογον, διὰ τῆς ὁποίας ν' ἀκολουθῇ ἀσφαλῶς καὶ βεβαίως τὴν ἀνιούσαν γραμμὴν τῆς προόδου; διὰ τῆς ὁποίας νὰ πλησιάσῃ τ' ἀπώτατα τοῦ μέλλοντος παράλια, τὰ ὁποῖα μόλις ἐξανοίγομεν μὲ τῆς φαντασίας τὰ ὄμματα;

Εἰς τὸ τοιμηρὸν ἐρώτημα ἐσιώπησεν ὁ Κονδορσέτος· ἄλλος ἔμελλε νὰ λύσῃ τὴν ἀπορίαν μου, ἄλλος ἔμελλε νὰ μ' ἀποκαλύψῃ τὸν νέον ἀτμόν, τὸ νέον ἐλατήριον τῆς ἀνθρωπότητος· σὺ, ὦ Δάντων.

Δάντων. Ἐγώ;

Ροδεσπιέρης. Ὅταν εἰς τὴν ὥραν τοῦ κινδύνου, ἐπεκαλέσθης τὸν τρόμον καὶ τὸν θάνατον εἰς ἄμυναν τῆς πανταχόθεν προδιδομένης καὶ ἐπαπειλουμένης ἐλευθερίας, ὅταν διὰ τῆς λαμπρότου ἐνίκησας καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν Εὐρώπην, τότε σὺ, ὦ Δάντων, ἔλυσας τὸ ζήτημα τὸ ὁποῖον ἔθεσα εἰς τὸν Κονδορσέτον.

Μίαν ἡμέραν παρευρισκόμενη κατὰ τύχην εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀριστοκρατῶν· ἡ λαμπρότης ἐξεπλήρου δραστηρίως τὸ ἔργον τῆς· ἡ μία κεφαλή διεδέχετο τὴν ἄλλην, καὶ μετὰ πᾶσαν κεφαλὴν ἐπιπτε καὶ μία ἰδέα τοῦ παρελθόντος, κατὰ πᾶσαν κεφαλὴν κοπτομένην ἔκαμινεν ἡ ἀνθρωπότης ἐν βῆμα.

Τότε περιστράψεν ἐμὲ φῶς ἐξ οὐρανόυ, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ λέγουσαν· ἰδοὺ ἡ θαυματουργὸς δύναμις, τὴν ὁποίαν ἔχουσιν οἱ ἰδοὺ ὁ τροχὸς τοῦ ἀτροπλοίου τῆς ἀνθρωπότητος. Αἱ ἰδέαι αὗται τοῦ παρελθόντος αἱ ὁποῖαι ἐξέπνευσαν τώρα ἔμπροσθέν σου, εἶναι τὸ ἐναντίον ρεῦμα τὸ ἀναγκαιῖζον τὴν πρόοδον· ἂν αἱ ἰδέαι αὗται ἐξηκολούθουν ζῶσαι, ἡ ἀνθρωπότης μόλις εἰς ἓνα αἰῶνα ἠδύνετο νὰ ὑπερνηκῇ τὴν ἀντίστασίν των· ἡ λαμπρότης διέσχισε τὸ κύμα αὐτῶν, καὶ ἡ πρόοδος ἐκέρδησεν ἓνα αἰῶνα.

Ἡ πρόοδος εἶναι ὁ θάνατος· πολλαπλασιάσατε τὸν θάνατον διὰ νὰ πολλαπλασιάσετε τὴν πρόοδον.

Τότε ἀπὸ τὰς αἰμοσταγεῖς χεῖράς σου ἔλαβον, ὦ Δάντων, τὸν τροχὸν καὶ τὸν θάνατον. — Σὺ μὲν, παρελθόντος τοῦ κινδύνου, ἠθέλησας ν' ἀποπέμψῃς τοὺς συμμάχους σου· — ἐγὼ δὲ τοὺς ἐπολιτογράφησα, τοὺς ἔθεσα ἐπὶ τοῦ καινοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας, καὶ νεύσαντός μου, τριῶντα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐγονάτισαν ἐνώπιόν των.

Καὶ τότε ἐσύναξα ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ παρελθόντος, βασιλικούς, παπιστὰς, ἀριστοκράτας, συνταγματικούς, γερουσίαν, ἀρχαῖς τοῦ ὁμοσπονδικοῦ συστήματος, ὀλιστὰς, ἀναρχικούς, ἐπισκοπικούς· καὶ εἶπον εἰς αὐτούς· φίλοι, ἀδελφοί, Καπέτοι, Μαλεσέρβαι, Κονδορσέτοι, Ρολάνδοι, Δάντωνα, Κάμιλλοι, ἀπρηχαιώθησαν αἱ ἰδέαι σας· ἡ ὑπαρξίς σας εἶναι ἀσυμβίβαστος μετὰ τὴν πρόοδον· ἡ ἀνθρωπότης δυνάμει τῆς ἐφ' ἑαυτὴν κυριαρχίας τῆς ἐπισπεύδει τὸ ἔργον τῆς φύσεως, καὶ δι' ἑμαῦ, χωρὶς μίσους καὶ χωρὶς πάθος, σὺς ἀσπάζεται καὶ σὺς θανατώνει.

Ταυτοτρόπως εἰς ὀλίγα ἔτη ἡ ἀνθρωπότης διέτρεξεν ἐπὶ τῶν τροχῶν τῆς λαμπρότου πολλῶν αἰῶνων διάστημα.

Καὶ σὺ, μέλλουσα ἰδέα, ἡ ὁποία μέλλεις νὰ ὑπερβῇς καὶ νὰ ἀπαρχαιώσῃς τὴν ἰδικήν μου, σπαῦσε τὸ βῆμα, ἀνάτειλε τέλος ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος τῆς διανοίας· εἶμαι ἕτοιμος καὶ ἐγὼ, χωρὶς φόβου καὶ χωρὶς πάθος, νὰ κλίνω ἐνώπιον τοῦ φωταγωγοῦ προσώπου σου τὴν κεφαλὴν μου ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς λαμπρότητος!

Δεμουλῖνος. Ἐλευθερία! ἐλευθερία! γλυκὴ τῆς νεότητός μου ὄνειρον! σὺ, ἥτις μοῦ ὑπέσχεσο τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους! σὺ ἡ ἰδίᾳ εἶσαι ἡ ὁποία παρестάτης ἐμπροσθέν μου ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Ρόδεσπιέρου; ἂν ᾔσαι σὺ, ἄκουσαν τὴν κατάραν τοῦ ἀποδηήσκοντος, ὅστις σοῦ ἐθυσίασε τὴν ζωὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν ἄλλων. Εἶσαι ψεῦδος, εἶσαι ἀπάτη, ὅσῳκις ὁ Θεὸς θέλει νὰ τιμωρήσῃ τὰ ἔθνη, ὑφόνει ἐν τῇ μέσῳ αὐτῶν τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν σου, καὶ ἀμέσως ὁ υἱὸς ἐμπήγει τὴν μάχαιραν εἰς τὸ στῆθος τοῦ πατρὸς, ὁ ἀδελφὸς εἰς τὸ στῆθος τοῦ ἀδελφοῦ Ὅνειρον ἀπατηλόν, πότε θὰ παύσεις; πότε θὰ πεισθῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι ἂν θέλουν νὰ ᾔναι εὐδαίμονες, πρέπει νὰ ὑποκύβουν τὸν αὐχένα εἰς τὸν ζυγὸν τῶν τυράννων, ὅτι δὲν δύνανται νὰ ᾔναι εἰμὴ ἀνδράποδα, ἢ Ρόδεσπιέραι;

Ρόδεσπιέρης. Δάντων! τὸν ἀκούεις; εἰπέ· δὲν ἐννόησας οὔτε σὺ τὸν Ρόδεσπιέρην; ὁ διδάσκαλος δὲν ἐννόησε τὸν μαθητὴν του; ἡ ἀρχὴ δὲν ἐννόησε τὴν συνέπειάν τις; ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ παρρησιάζω τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ μὲ ἐννοήσῃ ποτὲ ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. — Θεέ μου! καὶ ἂν ἡπατώμην; καὶ ἂν ὁ κόσμος εἶγε ὀφθαλμὸν; Δάντων, ὁμίλησε ὀγλήθωρα· ἡ ἰδέα αὐτῇ μὲ θανατώνει.

Δάντων. Ρόδεσπιέρη, Τιτὰν τῆς ἐπαναστάσεως, ἡ κατὰ σοῦ κατάρα τοῦ Δεμουλῖνου εἶναι πρόδρομος τῆς κατάρας τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. — Ὅχι, δὲν σὲ δέχομαι ὡς μαθητὴν μου, σὲ ἀπαρνοῦμαι ὡς συνέπειάν μου. Ἐγὼ μὲν διὰ νὰ σώσω τὴν ἐλευθερίαν, διὰ νὰ ἐμποδίσω τὸ ἔθνος νὰ ἐπανέλθῃ ὑπὸ τὸν παλαιὸν ζυγόν, ἐδημιούργησα μεταξὺ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας κοινωνίας Ρουβί-χονά τινα ἐξ αἱμάτων· ἀλλ' ἀμέσως, παρελθούσης τῆς ἀνάγκης,

ἐπανῆλθον εἰς τοὺς αἰώνιους τῆς ἀνθρωπότητος νόμους, καὶ ἐξωστράχισα τὸν τρόμον καὶ τὸν θάνατον εἰς τὰς καταχθονίους αὐτῶν κατοικίας· καὶ διὰ τοῦτο ἴσως μίαν ἡμέραν θέλει ἀποδοθῇ δίκαιον εἰς τὴν μνήμην μου. — Σὺ ὅμως ἐξέλαβες τὴν προσωρινὴν ἀνάγκην ὡς τὸν νέον νόμον, τὴν νέαν τοῦ κόσμου θρησκείαν, καὶ διὰ νὰ κυβερνήσῃς τὴν ἀνθρωπότητα ἐτίθης ἐκτὸς τῆς ἀνθρωπότητος. — Ἠγάπησας τὴν ἐλευθερίαν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο· ἦσουν ἐνάρετος, γεννητὸς, μεγαλεπήβολος· τὸ ὄνομά σου ἠδύνατο νὰ μεταδοθῇ εἰς τοὺς ἀπογόνους μας μαζὶ μ' ἐκεῖνα τοῦ Κάτωνος, καὶ τοῦ Οὐασινγκτῶνος, καὶ μολοντοῦτο θέλεις ἔχει τὴν δόξαν τοῦ Νέρωνος καὶ τοῦ Α'τίλα.

Ροβεσπιέρης. Δὲν θὰ ὑπάρξῃ λοιπὸν δι' ἐμὲ δικαιοσύνη ποτέ; . . Ἔστω ἀνυπόφορος τὸν ἀγῶνα· ἀρ' ἐνὸς ἡ ἀνθρωπότης ὁλόκληρος καταρωμένη τὸν Ροβεσπιέρην· ἀρ' ἑτέρου ὁ Ροβεσπιέρης ἔχων μόνος τὴν εἰς τὴν ἀλήθειαν πίστιν· ἄς κρίνῃ ὁ Θεὸς μεταξύ μας. — Σεῖς δὲ, ζήσατε διὰ νὰ ἦσθε μάρτυρες τῆς θείας κρίσεως· πιστὸς μου ἄνθρωπος σᾶς περιμένει διὰ νὰ σᾶς ὁδηγήσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὰ σύνορα τῆς Γαλλίας.

Δάντων. Ὁραία εἶναι ἡ ζωὴ, ὅταν τὴν ἐμπνέει μία ἰδέα· ἀνυπόφορος δὲ, ὅταν ἐπιζήσῃ τις εἰς τὴν ἀποστολὴν του. Πρὸς τί νὰ ζήσῃ ἀκόμη ὁ Δάντων; ὅ,τι ὁ Δάντων ἔκαμε, δὲν γίνεται δὶς· — διὰ ν' ἀναπαυθῇ τάχα εἰς τὰς δάφνας του; διὰ ν' ἀκούῃ τὰ μικρὰ παιδιὰ δακτυλοδεικτοῦντα αὐτὸν εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ λέγοντα· αὐτὸς εἶναι ὁ τρομερὸς Δάντων; διὰ ν' ἀκούῃ τὰς κατάρas τῶν τέκνων καὶ συγγενῶν τῶν θυμάτων του; διὰ ν' ἀκούῃ τὰς ἐσφαλμένas κρίσεις τῆς συγχρόνου ἱστορίας; Ἡ δικαιοσύνη δὲν θέλει ἀρχίσαι εἰμὴ μετὰ τὸν θάνατόν μου· ἄς ἐπιταχύνωμεν λοιπὸν τὴν ἡμέραν τῆς δικαιοσύνης. — Ὁχι, Ροβεσπιέρη, δὲν δέχομαι τὴν πρότασίν σου· ἡ σημερινὴ ἡμέρα θέλει εἶσθαι ἡ ὠραιότερα σελὶς τοῦ βίου μου, καὶ διὰ τοῦτο ἢ δὲν σ' ἐπιτρέπω νὰ τὴν ἐξαλείψῃς. — Διὰ σέ ὅμως, ὦ Κάμυλλε, ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα· εἶσαι νέος καὶ δὲν ἐξήντησας ἀκόμη ὅλην τοῦ βίου σου τὴν ἐνέργειαν· δὲν ἔλα-

βες τόσον ἐνεργητικόν, ὅσον ἐγώ, μέρος εἰς τὴν Τιτανικὴν ἐβδομαῖδα τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ διὰ τοῦτο εἶσαι κατ'ἀλλήλους εἰς τὰ ἡμερηθῆ τῆς νέας ἐποχῆς, ἣτις θέλει διαδεχθῇ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ αἵματος καὶ τοῦ τρόμου. Ζήθι, ἐλιγέπιστε, διὰ νὰ ἰδῆς τὰ καλὰ τῆς ἐλευθερίας τὴν ὁποίαν εἰς στιγμὴν ὀργῆς κατηράσθης. Ζήθι· καὶ ἂν ἡ νέα γενεὰ σ' ἐρωτήσῃ ποτὲ περὶ τοῦ Δάντωνος, ἐξήγησε εἰς αὐτὴν τὴν ψυχὴν του καὶ τὴν καρδίαν του, ὑπερασπίσθητι τὴν μνήμην του.

Δεμουλῖνος. Ἡ ἀποστολή μου εἶναι ν' ἀποθάνω μαζὶ σου. Εἰς τὰς δημιουργικὰς τῆς ἐπαναστάσεως ἡμέρας πολλοὶ ἀθῶοι συνεσφάγησαν μετὰ τῶν ἐνόχων· καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν φωνάζει ἐκδίκησιν· πρέπει δὲ ἡμεῖς ν' ἀποθάνωμεν διὰ νὰ ἐξιλεώσωμεν τὴν θεῖαν ὀργήν. Ρόβεσπιέρη, σὺ ὅστις στοχάζεσαι ὅτι ἄγεις διὰ τῆς λαϊκότητος τὴν ἀνθρωπότητα, ἠξεύρεις τί εἶσαι εἰς τὰς χεῖρας τῆς θείας προνοίας; ὁ μέγας ἐπὶ τῶν θυσιῶν ἱερεὺς, ὁ μέγας ἱλαστής τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως· διὰ τοῦ αἵματος ἀποπλύνεις τὸ χυθὲν αἷμα· διὰ τοῦ θανάτου ἐξαλείφεις τὸν θάνατον· ἀλλὰ μέχρι τοῦδε ἔλειπεν εἰς τὰ θύματά σου τὸ κύριον χαρακτηριστικόν τοῦ ἀγνῆστηρίου θύματος, τὸ ἐχέουσιν τῆς θυσίας· ἡ ἐλλείψις αὕτη συνεπληρώθη σήμερον· μᾶς ἐπρόσφερες τὴν ζῶν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀπεποιήθημεν. — Θεὲ λοιπὸν, ἐλευθερία, ὀνόματά ἐπίσης· ἰερά τοῦ αὐτοῦ ἀνωτάτου ὄντος, δέξου τὸ αἷμά μας· στρέψε ἐκ νέου πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα τὸ ἴδιον ἐκεῖνο βλέμμα τῆς ἀγάπης μετὰ τὸ ὅποιον τὴν ἐχαιρέτησας μόλις ἐξελοῦσάν ἀπὸ τὰς πλαστικὰς χεῖρας σου!

Δάντων. Κάμιλλε, ἔλα εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Λοιπὸν ἀνακαλεῖς τὴν κατάραν σου; ἔχεις πίστιν εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ εἰς τὸ μέλλον; ἀποθνήσκεις ἐκφωνῶν μετ' ἐμοῦ, ζήτω ἡ ἐλευθερία;

Δεμουλῖνος. Ζήτω ἡ ἐλευθερία! Ζήτω ἡ Γαλλία!

Ἀθῆναι, τῇ 19 (31) Αὐγούστου 1842.

* * *